

קאן קיקוצ'י : אהבתו של טוז'ורו

המחזה המוגש בזה נכתב על-ידי קאן קיקוצ'י, מסופרי יפאן המודרניים, ונעשה אחד המחזות הפופולריים ביותר בארץ זו. גיבורו הוא דמות היסטורית, שחקן גאון, טוז'ורו סקאטא, שחי בזמנו של גדול הדראמתורגים היפאנים במאה הי"ז, מונזאמון צ'יקימאצו. אבל המעשה עצמו אין לו ולהיסטוריה ולא-כלום. התרגום נעשה על פי הנוסח האספרנטי של יושישי שיממורא (בודאפשט, 1934).

עברית : איתמר אבן-זוהר

[שמאל] קאצוקאווה שונשו : השחקן מאצומוטו קושירו בתפקיד סאמוראי. (לערך 1780)
[ימין] שונרו : השחקן סגאוה קיקוג'ירו בתפקיד אשה. (לערך 1784)

הדמויות :

טוֹזֵרוֹ סקאַטאַ — שחקן ראשי בתיאטרון מיאקו מאנדאיו, מכונה בפיו העם „רבי־האמן המופלא של שלושת הנמלים“.

סנוֹזֵ קירינאַמי — שחקן צעיר ויפה־תואר, שחקן ראשי לתפקידי נשים.

שחקנים באותו תיאטרון.	{	שירוגורו נאַקאַמוראַ
		סאַנוֹזֵרוֹ אַראַשי
משחקי תפקידי בחורות באותו תיאטרון.	{	צ'וֹזֵרוֹ שאוואַמוראַ
		גנזי סודזאקי
משחקי תפקידי בחורים באותו תיאטרון.	{	אויֹזֵ קירינאַמי
		איצ'ייאַ סאַקאַטאַ
		קוהאיזי הוֹיטאַ
		אוגנזי אונגאַוואַ

יאגושיצ'י סנדאי — קומיקן באותו תיאטרון.

זירואַמון האַטורי — משחק תפקידי נבל באותו תיאטרון.

קיצ'יזאַמון קאַנקו — מחבר מחזות של אותו תיאטרון.

מאַנדאַירוֹ וַקאַדַאי — בעל התיאטרון.

מנהל הבימה.

שנים או שלושה פועלי בימה.

שחקנים בתפקידי גברים ונשים.

מלצריות (משרתות) בבית־התה מונקיו.

אוקאַזי — אשת בעל „מונקיו“, אשה יפה־תואר כבת ארבעים.

שנים או שלושה ניצבים.

הזמן — בשנה העשירית, בערך, לתקופת גנרֹקו (1697).

המקום — נאַקאַזימאַ בשירוגאַוואַרַאַ שבקיֹטוֹ.

תמונה ראשונה

(אולם נרחב, בפונדק מונקיו, השייך לתיאטרון מיאקו מאנדאיו בנאקאזימא שבשירֹזֵ. ערב כסופו של ירח פברואר. מסיבת שחקנים לדין ראשון במחזה, שיוצג במרס, נערכת על־ידי השחקנים של תיאטרון מאנדאיו. פמוטי־כסף רבים עומדים בשורה ושורה גדולים דולקים בהם. לפני השקע שבירכתי־האולם יושב טוֹזֵרוֹ סקאַטאַ בניחות על כר רקום משי־דמשק. תארו נאה, פניו בהירים ושערותיו עשיות בצורת מבחשת־תה של חורן. פלג־גופו התחתון עוטה יריעת קטיפה אפרפרה והעליון גלימה, שקרויה „הארֹזיה“, עשויה משי חלק ובעלת עיטורי־מלים שאינם אלא בוכות קטנות מאד, דר־פרצופיות, מצוירות בצבעים בהירים. הגורה רחבה חוגרת את מתניו, בצבע חום סיני. לימינו של טוֹזֵרוֹ יושב סנוֹזֵ קירינאַמי, שחקן ראשי בתיאטרון לתפקידי נשים. לובש הוא יריעת קטיפה כסולה בצבע ארגמן על גבי משי לבן, גלימה סגולה וכובע ארגמן, והריהו כאשה יפה לכל דבר. לימינם ולשמאלם יושבים בשורה שירוגורו נאַקאַמוראַ, סאַנוֹזֵרוֹ אַראַשי, צ'וֹזֵרוֹ שאוואַמוראַ, גנזי סודזאקי, אויֹזֵ קירינאַמי, איצ'ייאַ סאַקאַטאַ, אוגנזי אונגאַוואַ. קוהאי זי הוֹיטאַ, יאגושיצ'י סנדאי, זירואַמון הטורי וקיצ'יזאַמון קאַנקו. בקצות השורות יושבים אותם צעירים יפה־תואר המשחקים בתפקידי בחורות ובחורים. מאנדאַירוֹ וַקאַדַאי מסתובב בין הצלחות והגביעים ומשמש את החוגגים.

עם עלות המסך מפה שחקן צעיר בטנבור־שלייד, והמישה אחרים מזמרים זמר זה :

אם תִּשָּׁבַע אֶהְיֶה,
 אֶל תַּעֲמִיק הַשֶּׁבַע, אֲךָ אָהֵב צַדִּיקִים.
 רְאֵה אֵת צְלֵי הַשִּׁקְמָה —
 הַיְשָׁרוֹ הַצְּלִים הַקְּמוּשִׁים
 אוֹ הַצְּלִים הַקְּהִירִים?
 הַקְּמוּשִׁים יִשְׁרוּ רְאשׁוֹנָה.

כתום הומר מוחאים השחקנים כפיהם. דלת של קרטון שבצד שמאל נפתחת ומשרתת של פונדק מונקיו נכנסת ומביאה מעטפה חתומה בחותם אדום).

משרתת: איגרת למר טוז'ורו.

ואקאדאיו: (נוטלה בדרך) מן־הסתם ענין דחוף הוא. (מעביר את המעטפה לטוז'ורו).

טוז'ורו: (עם שנוטל את האיגרת) הו, מן־הסתם ענין דחוף. מיד אקרא. הוא־לרנא לסלות. מה, מה! „מר רנשי מסורין“. אין זאת אפוא אלא איגרת ממר צ'יקימאצו! (קורא במלמול ובסוף מרים קולו). „לפי שאף אני חרד לגורלו של המחזה הבא, הריני משגר לך שורות אלו בידי רץ מהיר. אם יעלה עליך מר שוצ'ו, יהיה משמעו של דבר לא רק מפלתך שלך, אלא גם בזיון הדראמה של קיטו, הדראמה המקורית. הנני מבקשך בכל לבי שתהיה משתדל השתדלות מיוחדת לעבד את תפקידך...“ (שוקע לרגע בהרהורים וקורא שוב) „...בזיון הדראמה של קיטו...“ „המ... לעולם לא יעלו עלי! (צוחק) אלא חרדה גדולה זו שבלב מר צ'יקימאצו מלאה אהבה לטוז'ורו זה.

סנז'ו: (כאשה אף בדיבור של חול) אכן, אמת, הבריות אומרים שאף צ'יקימאצו הגדול בכבודו־ובעצמו יגע את מוחו על מחזה זה שלושה ימים ושלושה לילות. אכן, אי־אפשר לנו שלא לתת דעתנו על טוב־לבבו.

יאגושיצ'י: (בתנועה מוגזמת של קומיקן) הרי לכם מדוע מחזה זה הוא מחזה־אהבה יחיד־ומיוחד שבכל הדורות. מנוי־וגמור הוא לעשות לרודף־עגבים את מר טוז'ורו, אותו הולל גדול של הבימה היפאנית, בשינוי־רוחות מוחלט. אם אהבה ליצאנית היא אהבת ליל־קיץ, אהבה זו — אהבת יום־שרב. כל כך לוחטת היא עד שעשויה להצית אף את הגוף.

שירוגורו: ויותר משהיא אהבת יום־שרב הריהי אהבת ליל־חורף וזעם. אהבה מנפצת־חיים היא.

סאנז'ורו: אמת שמנפצת־חיים היא. אם יכרע הפוכב תהיה זו אהבה נוראה, מנפצת־חיים; אדם תכפה על צלבו של אטאגוצ'י.

גנזי: אתמול נשאוני רגלי על פני מיאגווצ'ו, ושני סוחרים, כנראה מוכרי-בשמים, הלכו לפני ודיברו בקול גדול. מסיחים היו בהתלהבות כי מר טוֹוֹרוֹ, שמקורב לכל תככי האהבים העשויים להוציא נשים מכליהן, ודאי יהיה מפתיע את המבקרים בתפקיד איש-עגבים.

צ'וֹוֹרוֹ: גם האצילים, האומרים כי אף למעלה מן המידה הוא לראות את טוֹוֹרוֹ אחת לשנה בבגדי הנייר של הפורן, ודאי יהיו מופתעים ממחזה חדש זה.

ז'ירואמון: ואני שמח אני כשעולה בי המחשבה כי אפשר יהיה להעניק במחזה זה מנה אחת אפיים לסיציסאבורו נאקאמורא, המשחק לפני אולם מלא בבית-תיאטרון של האנזאמון כבר מתחילת האביב. וביותר גדולה שמחתי למחשבה כי אפשר יהיה לשוב ולמשוך אל מאנדאיו את ההמונים שנוהרים להאנזאמון.

שירוגורו: ואף-על-פי-כן, חרדתו של מר טוֹוֹרוֹ למחזה החדש אינה מן הרגילות. מעשיה-מחזה הנושנים, העוסקים בנואפים, ביציאות, בקורי-אהבה וכיוצא באלה עניינים שבשיגרה, עתה יהיו נהפכים על פיהם במעשה-המרכבה החדש של מר מונזאמון. ונוסף לזאת, הואיל ומצויים שם אותם חלקים על תולה-הניירות, שמפורסם בקיוטו ומונח במחזה כדרך שהוא בחיים, כיצד אפוא יוכל המחזה להיפשל?

ואקאדאיו: (מתנפח) ממש כדברי מר שירוגורו. (נוטה אל טוֹוֹרוֹ) הוא-ל-נא ליטול עוד גביע לכבוד הצלחתך הקרובה. ראש-וראשון אתה לתפקידי הוללות בארץ ניפון, ובלי ספק צצו בראשך רעיונות מובהקים גם על פתלתלותיה של האהבה הגנובה, לא כן? (צוחק).

(טוֹוֹרוֹ, המקשיב לשיחתם של השחקנים, סופו שמתחיל להרגיש עצמו שלא-בנוח. נוטל את הגביע המוגש לו בידי ואקאדאיו ומריקו בדומיה).

סנז'ו: (מרגיש בהרגשתו של טוֹוֹרוֹ ומדבר בחנפנות של כלום) אכן, כדברי ואקאדאיו, ברי שיש לו למר טוֹוֹרוֹ אי-אלה רעיונות שמונחים בלבבו כבקופסה. אילו רק תלינו עצמנו בו ועשינו עצמנו ככובות, היה הדבר מסתיים בכי-טוב.

ואקאדאיו: (כמו נתעודד מדברי סנז'ו) לעומת המחזה החדש, הנה חזיון כ"אסאמאגאטאקי היצאנית", המצודד בכל יום ויום בריות הרבה, אינו אלא מעשה-אווילות ילדותי ועלוב. איש מחוץ למר מונזאמון לא היה מעלה על דעתו לחבר מחזה על רודף-עגבים. ומר סקאטא ודאי שמנוסה כבר בסוג אהבה מיוחד זה. (צוחק).

טוֹוֹרוֹ: (המתקדר וחש עצמו יותר שלא-בנוח מרגע לרגע, נעלב, כנפגע מדבריו האחרונים של ואקאדאיו): מעולם לא; איש-תאווה אני מנעורי, אך מעולם לא קרבתי לאשתו של אחר.

(ואקאדאיו, הרואה כי מה שאמר לשעשועם של המסובים נענה בועף. מתפכח ומדמים).

סנוז': (מהורהר שוב) לאמיתו של דבר, כדברי מר סקאטא כן הוא. אפילו סנוז' זה מעולם לא קרב לאשתו של פלוני. (כל השחקנים צוחקים).

יאגושיצ'י: וכך הדבר לגבי כולנו. אלא לא כך היה הדבר אילו היה מחסור בנשים; אבל תחת שתהיה מתודה אהבה לאשתו של פלוני, תחת שבטו האיום של אותו פלוני, מוטב שתמצא לך גיישות במיאגווצ'י, אלמנות צעירות ממורומאצ'י ובנות-אצילים שנוטות חסד לשחקנים, הרבות ככוכבי השמיים.

גנז'י: נכון, אלה אומרים שמתוקה מכל האהובה הגנובה, פחות ממנה הפילגש, פחות ממנה המשרתת, והאשה — פחות מכולן. מים גנובים ימתקו, ועל כן אשתו של פלוני הריהי ענין שאין אתה יכול להסיח דעתך ממנו בנקל.

צ'וז'ורו: הריהו, נראה שמנוסה אתה בכך.

גנז'י: כלל וכלל לא. ואף-על-פי-כן, שמע: אילו פחדו הבריות מצליבה, היה סוף שמו של רודף העגבים לעבור מן העולם מזמן, אלא שהללו חיים הם, כפי המוכח מאוסאן וממואמן שבמחזה זה. הו, אין אתה יכול לרדת לסופה של דרך אהבה. (צוחק).

ואקאדאיו: (בנסיון להסתיר את קהותו) מה לרוח-נכאים ולמשתה? בואו, בחורים! רקדו ריקוד בצוות!

שנים או שלושה שחקנים צעירים: כן! (קמים ומתחילים לרקוד).

(סוז'ורו שותק ודומה שהוא מנסה להתייחד עם עיבוד המחזה החדש; ועד שהמסובים נותנים לבם לריקוד הוא קם בחשאי, פותח את הדלת שבירכתיים ויוצא בשלווה אל הפרוודור. השחקנים הצעירים מוסיפים לרקוד. ההקשה על אותו סנבור-שליד נעשית שוצפת ומהירה. גם בשחקנים נכנסת רוח עליצות).

יאגושיצ'י: (קם ומעווה עוויה קומית) גם אני אצטרף למחוללים.

שירוגורו: בחורים יפיתואר עם מר יאגושיצ'י הקרח! הרי לכם צירוף מעולה. אני אקיש בטנבור.

(יאגושיצ'י מחולל עם הבחורים וכולו אומר לו צצות. בצחוקם הנקהל במפוזר נבלע המראה והתמונה טובת).

תמונה שניה

(טרקלין בפונדק מונקיו. משמאל נראה לעין קטע מפלג הנהר קאמו. מימין — פרוודור ארוך המוביל לבניינים הראשיים. אור עששית־לילה מפיץ גוהות־קסם על תבליטים. טוֹז'ורו, זרועותיו כפופות, מהלך בפרוודור. כפעם בפעם הוא עומד ושוקע בהגיגים. הוא תומך עצמו בעמוד ומהרהר. שוב מפסיע שתיים־שלוש פסיעות ומנסה לקבוע פוזות פשוטות. לבסוף הוא מגיע לטרקלין. בפתחו את הדלת הוא מתבונן אם אין שם איש ונכנס חרש. שולף מתוך חזה הקימונו שלו כתב של המחזה).

טוֹז'ורו: (מגביה את הכתב ומנסה פוזות שונות) „כיון שהגעתי עד הלום, אפילו ניטל עלי להתיסר באש ובמים...” (משליך את הכתב ביאוש, כובש פניו בזרועותיו ושוקע במחשבות עמוקות. לפתע מחליט, קם ומנסה להלך כה וכה בלא אומר. כמי שאינו יכול להעלות תנועות בדמיונו, הוא יושב וסומך ידיו על כרי מושבו מאחור וממלמל מלמול של־כלום שנכבש באנחה קלה. לבסוף, כמוותר על הנסיון לזמן־מה, הוא פושט ידיו, נוטל לו מסעד משקע הירכתיים, מניח עליו את מרפקו הימני ושוכב.

שעה קלה אין דבר מתארע. ההקשה בטנבור־שליד ובטנבור הגדול נשמעת במעומעם מן האולם הגדול. טוֹז'ורו עוצם עיניו בכבדות. לפתע נשמע קול פסיעות בפרוודור. טוֹז'ורו פוקח עיניו קמעה, מניח את הכתב על פניו ומתראה כישן. בפרוודור מופעת אוקאז'י, אשת בעליו של פונדק־מונקיו. היא מתקרבת בפסיעות חפוזות, ובלא לבשר את בואה היא דוחפת קלות את הדלת. משהבחינה עינה בטוֹז'ורו היא נפתעת).

אוקאז'י: הו, אתה הוא, מר טו? בחוסר־נימוס נהגתי. הוא־לא לסלוח לי. (עד שהיא עומדת להסתלק, אומרת כאילו הרגישה בפתאום): באמת, משרתי אין עינם פקוחה כלל וכלל. אסור לך שתצטנן בשכיבה במקום קר כל־כך. מוטב, אכסה אותך בשמיכה. (הולכת ליטול שמיכה מפונגית שבפינת החדר).

טוֹז'ורו: (כשמרגיש כי באה אשת בעל הפונדק, יושב ומתקין את מראהו) הו, את היא, בעלת־הבית. אדיבה את מאד.

אוקאז'י: כלל לא. מוטב, שכב ונח.

(טוֹז'ורו מתבונן לפתע באוקאז'י. עקבות גפותיה הגלוחות יפים להפליא על פניה הצחים והנאים. עיניו של טוֹז'ורו, המוקסמות בתחילה, מתחדדות והולכות. אוקאז'י אינה מרגישה כלל בשינוי המזור שחל בטוֹז'ורו ובכבדות היא מניחה עליו שמיכה).

אוקאז'י: ובכן, הוא־לא ננות. כשאחזור אצווה למשרתת לשאת מיב. (עומדת ללכת).

(עיניו של טוֹז'ורו מבהיקות עוד ועוד. מתבונן הוא בתשומת־לב דרוכה באוקאז'י העומדת ללכת, וכמתוך דחיפה פתאומית הוא קורא אחריה).

טוֹזוֹרוֹ: מרת אוקאזי, מרת אוקאזי! המתנינא.

אוקאזי: (מופתעת מעט, אך בתמימות) היש לך דבר אלי? (כורעת על ברכיה).

טוֹזוֹרוֹ: (מסלק את השמיכה לאחוריו) מתאוה הייתי לשמוע את דעתך בענין אחד, הלא תואילי אפוא לקרב מעט?

אוקאזי: (מהססת כחרדה קצת ואינה קרבה ביותר. אך מדברת היא בתמימות כמקודם) מה הדבר שרציני הוא כל-כך? (מחייכת במתיקות).

טוֹזוֹרוֹ: (בקול חרישי אך מוצק) מעשים יש, הקשיבינא, הקשיבינא. קרבינא עוד מעט.

אוקאזי: מר טו, אם לבשת פנים רציניות, אין זאת כי אם זדון בלבבך. (נגררת קרוב יותר) קרבתי אפוא. מה רצונך?

טוֹזוֹרוֹ: (בכובד־ראש גמור) מרת אוקאזי, כלום לא תיאזתי לשמוע הערב לוידויו של טוֹזוֹרוֹ? דבר כמוס לי אליך זה עשרים שנה. חייבת את לשמעני הערב. אם זוכר אני, מעשה ישן הוא. סתיו היה. את היית בת שש־עשרה ואני בן עשרים; אלא שאולי לא שכחת איך רקדנו יחד לכבוד הג'גיון במועדון־שלא־רעי על גדת הנהר. (נועץ מבט בפני אוקאזי).

אוקאזי: (בהזיה של כלום, כהוגה בימים עברו) הו, או!

טוֹזוֹרוֹ: אז ראיתך בראשונה. עוד קודם־לכן שומע הייתי את הבריות מסיחים באוקאזי, הזמרת ממיאגווצ'ו, שאין שום שחקן יפה־תואר המשחק תפקידי נשים יכול להשתוות אליה. אלא כשראיתך בראשונה יפה היית פיי־כמה ממה שאמרו. כך אף אני, שגאה הייתי ביפיי, חשתי עצמי מועם בצלך, כאשר רקדתי עמך. (כובש מבטו ברצפה).

(אוקאזי, פניה סמוקים כאש, משפילה ראשה ואינה אומרת דבר).

טוֹזוֹרוֹ: (בחוסר־תקוה דרוך) מאז אמרתי בלבי כי אין אשה יפה כמוך בכל העולם כולו.

(אוקאזי, מבטה כבוש, מוסיפה להשפיל ראשה ורוטטת).

טוֹזוֹרוֹ: (נותן עיניים קרות ושלוות באוקאזי, שאינה יכולה לשאת פניה. אין מבטו דומה כלל למבט של מאהב, ורק קולו בלבד מרעיד בתאוה לזהטת) אחרי שהתאהבתי כך במבט ראשון, התאויתי תמיד להתוודות לפניך על אהבתי, אך לפי שצער במשחקים הייתי, ובגלל חוקיו החמורים של ראש־המשחקים, לא יכולתי לעשות כלבבי. ועד שאני מסתגל לרעיון שאיני יכול לעשות מאומה אלא לחכות

לשעתי, לחכות בלב בודד, נשרף באש אהבתי, קמת את, אף לא בת עשרים שנה, ונעשית אהובתו של סיבוי, בעל הבית הזה, וכאב-לבבי שבאותה שעה, אפילו אני נזכר בו עכשיו, גדול הוא כלי-כך עד שמרגיש אני כאילו נקרע לבבי לגורים. (עם שהוא מדבר כך הוא מוּזח את גופו נטול-מנוחה, כביכול, כמי שאינו יכול להוסיף ולשבת. רק עיניו בזהקות בקור והוא נועץ את מבטו הנורא באשה, על-מנת לחדור לרוחה).

(אוקאזי מרימה מעט את פניה, רגועה כלשהו. החוריה, והסמיקה מאד. עיניה יוקדות כאש).

טוֹזִירוֹ: (ממשיך, קולו בלבד מרטיט מתאווה לזהטת) ואף-על-פי שריסנתי את לבי בכל כוחי, כי ידעתי שרע הדבר לאהוב אשתו של אחר, לא יכולתי לדכא את אהבתי. כשראיתך ושמעתי מדברים בך לא שכחתיך אף יום אחד כל אותן עשרים שנה. (נעלה הוא מן המתרחש על הבימה, ועם שמערבב אימה וחרדה, המצויות במאהבה של אשת-איש, הוא מתקרב לאשה, המפוחדת כצפורת קטנה) אולם, אף-על-פי שמשולהב אני, הצנתי את לבבי הלוהט יומם ולילה, על-מנת של אפשר להטא אהבת אשת-איש, אבל בן ארבעים-וחמש שנה אני היום, חיי שעל האדמה עתידים לכלות. וכשאני תוהה לפני מי אוכל להתוודות על אהבתי ובאיזה עולם אוכל לחשוף אהבה זו, שנישאה בחובבי עשרים שנים ארוכות, אם לא אומר לך אפילו מלה אחת, הרי לבבי מבולבל כל כך עד שדעתי קרובה להיטרף עלי. הקשיבי, אוקאזי; אם רחמים בלבך לטוֹזִירוֹ, אמרי מלת-רחמים אחת! אוקאזי! (נטול-מנוחה, כטרופ-דעת, הוא מיטלטל אליה. עיניו בלבד בהירות ונוצצות כתערה של חרב. אוקאזי פורצת ביללת-בכי ונופלת אפיים ארצה).

טוֹזִירוֹ: (מתבונן היטב באוקאזי המוטלת בבכיה. הבעה קרה מרחפת על פתחי פיו, אף על-פי-כן קולו ותנועותיו רוויים תאוה ואהבה) הקשיבי, מרת אוקאזי. כיון שנגלה לך לבבו של טוֹזִירוֹ, האם אין רחמים בלבך לאהבתי? האין רחמים בלבך לאהבה שנישאה שנים ארוכות-ארוכות? ואם אין, אין רגש-אשה בלבך. (אוקאזי בוכה בכי שנוק ואינה עונה. שניהם שותקים וכך חולפת שעה קלה. זמזומם של מיני פרפרים הנמשכים אל האור, כקול חיתוך מספריים של כסף, נשמע בסמוך כמלגלג. טוֹזִירוֹ מחייך בעצבות) דיברתי בגסות יתירה. אבל באמת אשה חזקה את אם יכולת לראות בקור-רוח את אהבתו הלחטת של טוֹזִירוֹ זה. אפילו אני, המאהב שאין משלו על הבימה, נדחיתי מפניך כאיש אוויל ולא-יצלח. (צוחק).

אוקאזי: (נושאת לפתע את פניה. ההבעה האחרונה משוכה עליהם. בקול חרישי וחלוש מאד) ובכן, מר טו, בכנות דיברת, לא כן?

טוֹזִירוֹ: (בניגוד לכל עצמותו, חיוור מאד) איך עשוי הייתי לשעשע עצמי בך? אל אשת-איש אני מדבר, ואהבתי אהבה שמנפצת חיים. (הוא נרכן למחצה וברכיני

מרטטות ברפיון. אוקאזי כנראה גמלה החלטה בלבה. מעיפה היא מבט על פניו בעיני־להבה, נושפת ומכבה בפתאום את עששית־הלילה שלצדה. הססנות גוראה ודממה כבדה שורים ביניהם בחשכה. אוקאזי, מרעידה בכל אבריה, ממתינה לו שיבוא. טוֹזֶרוֹ עצמו עיניו מרותקות למעלה וקרסוליו רועדים. לבסוף הוא קם. פוסע אל אוקאזי, כולה ציפיה ודריכות, אך טוֹזֶרוֹ חולף על פניה ומגשש דרכו אל הפרוודור).

אוקאזי: (תופסת שהוא עתיד ללכת) מר טו! מר טו! (עם שהיא קוראת כך, בקול חרישי מאד, היא נגררת אחריו, אומרת לעצרו. טוֹזֶרוֹ, כיון שראה מה כוונתה, סוגר את הדלת אחריו. אוקאזי נצמדת אל הדלת וצונחת באנקות יבבה. טוֹזֶרוֹ, מבולבל, בורח כחיה נרדפת. קולות הפרפרים נצנפים בערבוביה עם אנקות בכיה של אוקאזי).

תמונה שלישית

(יום: שבוע לאחר המאורע בתמונה השניה. מאחרי הקלעים בתיאטרון מיאקו מאנדאיו. מימין נראות הפניסות לחדרי־ההלבשה של השחקנים. הבולט שבהם, חדרו של טוֹזֶרוֹ וזילון לו. בתווך נמצא מחסן האבורים. משמאל דלת המובילה אל בימת התיאטרון. מסך כחול־בהיר תלוי שם. על הבימה דומה שלא התחילה עדיין ההצגה ומעת לעת נשמעים קטעי מוזיקה של טנבור וחלילים. עם שעולה המסך נחפזים ששה שחקנים לכאן ולכאן בעסק מרובה. פועלי־בימה הולכים אל חדרי השחקנים ונושאים אבורים שונים.

מאנדאיוֹ וקאדאיוֹ יוצא מחדרו של טוֹזֶרוֹ. כמעט שמתנגש במנהל־הבימה, וכראותו אותו הוא מברכו לשלום).

מנהל הבימה: ברכות, ברכות! הבוקר, עוד בטרם יצלצל הפעמון שש לאות פתיחה, שוב צבאו המונים על המבוא.

וקאדאיוֹ: שפירוֹמוֹשופר. תהילה לטוֹזֶרוֹ! נשי הפרוורים העלזים אומרות כי רודה־העגבים שיצר אין בו דופי, כולו מחמדים.

מנהל הבימה: בריות שבתיאטרון האנזאמוֹן יישארו פעורי־פה. לא זו בלבד שנוכל להציג מאה ימים אלא אף מאתיים בלי ספק.

וקאדאיוֹ: מכל־מקום, שפירוֹמוֹשופר. הכל יישארו דרוכים מאחורי הקלעים. אַל נא יקרה כל רע, אומר אני. דווקא בתיאטרון מלא עשוי להתרחש בנקל כל אסון שבעולם, כגון גניבה או אש.

מנהל הבימה: כדברייך.

(הם נפרדים ונושאים רגליהם ימינה ושמאלה. פלוני, מן־הסתם פקיד, בא עם שוליה בפתח השמאלי).

פקיד: (קורא למנהל) הו, יסלחנא מר. היכן חדרו של מר טוֹזֹרוֹ?

מנהל הבימה: מניין אתה? חדרו בדיוק ממול.

פקיד: פקיד אני בביוניה, במורומאצי, שיוֹ.

מנהל הבימה: הו, כלום נשלחת מטעם המושל הגדול של מורומאצי? כך! הואל-נא להיכנס! הרי זה החדר השני משמאל.

פקיד: ודאי! אותו בעל-וילון, הלא כן?

(הפקיד נכנס לחדרו של טוֹזֹרוֹ. שירוגורו נאקאמורא. לבוש בתפקיד תולה-הניירות אישון, וגנזי סודואקי, בתפקיד המשרתת אוטאמא, יוצאים מחדר זה שסמוך לחדרו של טוֹזֹרוֹ).

שירוגורו: (אוחז בשרוולו של גנזי ומצטעצע מעט בפוזות) אותו קטע שבי אני מחזר אחריו, אין אני יכול לשחקו כהלכה. עברו כבר שלושה ימים ועדיין אין אני יכול לקבוע לי פוזה. אתמול, כשביקשתי את מר טוֹזֹרוֹ לסייעני, אמר שחייב כל אחד ואחד לעבד בעצמו את תפקידו. ובכן, כלום לא תיאזת לחזור עמי על התפקיד לפני עלות המסך?

גנזי: ברצון רב. הריני לשרותך. מר טוֹזֹרוֹ גוער בנו תמיד בחומרה כשאנו מבקשים ממנו סיוע בתפקידינו. „חייב כל אחד ואחד לעבד בעצמו את תפקידו“, זו תשובתו הנצחית.

שירוגורו: אכן, כשבא קיואמון יאמאשיטא לפני שנה להיפרד ממר טוֹזֹרוֹ, בדרכו לאָדו, אמר: „עשיתיך דוגמה לעצמי, ועל כן יכולתי להתקדם באמנותי“. אבל מר טוֹזֹרוֹ כדרכו הקדיר פניו, ובחפזה, בכובד-ראש, בלא חיוך, אמר: „המחקה את רעהו לעולם לא יוכל להשתוות אליו. וגם אתה השתדל בכל מאודך ללכת בדרכך שלך“. צערו של קוואמון לשמע הדברים הללו אונסני עד היום לצחוק, כלאימת שאני נזכר בו.

גנזי: הבה נעבד את תפקידינו בטרם תבוא על ראשינו גערתו של מר טוֹזֹרוֹ.

שירוגורו: (רוח של בימה נכנסת בו) הרהו, הנח לא אניח לך ללכת. הקנאה מתלווה לאשה כפלפל לאטריה, על כן איני דואג. ואילו נצבטתי בכל גופי עד היותי שחום כתה, שלא לדבר על צבע ארגמן, ואילו היה הדבר למענך, לא הייתי נטרד בשל כך.

גנזי: (ברוח כניל) עשה כאשר עם לבבך. ממילא אומר לגברת אוסאן. הו, הגברת אוסאן, הגברת אוסאן!

שירוגורו: (משחק) הו, רעשנית את. וחוק מוה, אוסאן — פה של תנין לה, ועד

שאנו מדברים בפיות, פיות פיות... (חוזר פתאום לעצמו) חלק זה בלבד איני משחק כהלכה.

(משמאל מגיחה נערה צעירה, מובלת בידי משרתת של פונדק התיאטרון).

משרתת: הו, מר גנזי. שיחקה לנו השעה. הבט-נא. הנה ביתו של בעל אואיה בהיגאשינו טוין; דיברתי אתך עליה לפני זמן לא רב.

גנזי: (מסתכל בשירוגורו בצער) המסך יעלה מיד, הואילי-נא להמתין לעת אחרת.

משרתת: אכן, בלא לב תדבר. הואל-נא להחליף עמה לפחות מלים מספר, לפי שניאותה לבוא אל מאחרי הקלעים.

גנזי: (אל הנערה, בעצבנות) אכן, יפה עשית שניאות. (הנערה משפילה ראשה בביישנות).

משרתת: מוטב, בוא אל בית-התה לרגע. לרגע קט, שאין צורך בזמן רב.

גנזי: אינני יכול, מיד יעלה המסך.

משרתת: עדיין לא יעלה. בוא, בוא, כך; (נוטלת את ידו של גנזי ומובילה אותו שמאלה עם הנערה).

(יאגושיצ'י סנדאי, בתפקיד סוקאואאמון, בא מימין בחבורת שנים או שלושה שחקנים נוספים לבושים כפקידים).

שחקן א': הנערות של הזמן האחרון צריכות לפיקוח מדוקדק. מתאהבות הן בשחקנים ויש בהן עוז לבוא אף אל חדרו של שחקן.

שחקן ב': מכל-מקום, מר סודזאקי בר-מזל הוא. מן-הסתם אין כל רע באהבתה של בתולה בת-כרך כזו. (צוחק).

שחקן ג': הרהו, התיאטרון הומה מאדם, עד שדומה עלי שהוא עתיד להתמוטט.

שירוגורו: אמת-יוציב. לעומתו של זה הרי חזיון כמעשה אסאמאגאטאקי אינו אלא דבר של ילדות.

(סנזו קירינאמי בתפקיד אוסאן היפה יוצא בשלוח מחדרו. משרתת מלווה אותו).

יאגושיצ'י: שמועה שמעתי במקרה אתמול שלאחר מאמצים גדולים בעיבוד המחזה ענב מר טוֹזֹרו על אשתו של בעל בית-התה וסיגל לעצמו את רגשותיו ואת תנועותיו של המאהב. אך היש אמת בזה?

הוקוסאי: האמן מתבונן ביצירתו

שירוגורו: איני יכול לומר אם יש או אין, אבל אפשר שמע מר סנז'ו. הנכונה השמועה?

סנז'ו: גם אני שמעתי כזאת וכזאת מפי הבריות. מר טו שם מחסום לפיו ושותק כדג. אבל אותו ליל המשתה שבפונדק מונקיו התיסר במחזה ייסורים גדולים ועזב את מקומו בעיצומם של השחוקים. ואחרי שיצאתם כולכם מבוסמים, פנה לחדר אחר וחזר אל אולם המשתה חיור וחסר-נשימה, הריק שנים או שלושה גביעים גדולים של יי"ש בזה אחר זה ואמר: „מר סנז'ו, הסר דאגה מלבך. עלה בראשי רעיון למחזה". הבעה נוראה היתה שרויה על פניו ושינתה אותו כמעט לבלי הכיר, ואותו לילה... (כשמרכין סנז'ו את ראשו הצדה הוא מרגיש באוקאז'י ממונקיו, שבאה בגניבה בעד הפתח השמאלי, ופוסק מדיבורו).

יאגושיצ'י: (כדרך קומיקן) הרהו, הרי מרת אוקאז'י היא זו! שלום! הרשיני-נא לשאול אם לא את היית אותה אשה שנתנסתה בתפקידו החדש של מר טו'ז'רו?

אוקאז'י: (במתחיות, אך בענוה) מה? אינני יורדת לסוף דעתך.

יאגושיצ'י: (כקומיקן) אומרים כי מר טו'ז'רו, שצריך היה לעבד את תפקידו, גילה אהבת-תרמית לאשת-איש, וכאשר ראה אותה נוטה אליו, נשא רגליו ונס. האין את יודעת מי היא?

אוקאז'י: (בענוה ובנחת) ואפילו תרמית, זכייה באהבתו של מר טו'ז'רו הריהי השאיפה הנעלה ביותר בחיי אשה.

יאגושיצ'י: דברים כדרבנות! (צחק).

סנז'ו: (בחנפנות של-כלום) באמת, לולא את היא שיצא לך שם על טוהר מידותיך, היה החשד חל עליך ראשונה. היש לך ענין כלשהו בחדר השחקנים? היפנסי בבקשה.

אוקאז'י: כן, דברי אורח אני נושאת למר סאנז'ורו אראשי.

סנז'ו: הו, היפנסי-נא אפוא.

(אוקאז'י קדה קידה קלה ועוברת על פניהם. עד שהיא הולכת לעבר חדרי ההלבשה היא פוגשת פנים-אל-פנים בטו'ז'רו היוצא מחדרו. שניהם נרתעים לרגע. אוקאז'י מברכת אותו בעיניה בחטף ועוברת. טו'ז'רו משהה מבטו אחריה שעה קלה).

שירוגורו: (רואה את טו'ז'רו היוצא) עתה-זה היינו מסיחים בך. האם שמעת שמועה על מחזה זה, שעשתה לה כנפיים על הבימה ובכמות העיר?

טו'ז'רו: (שומר על מעמדו כראש החבורה) לא ממנה ולא מקצתה.

יאגושיצ'י: אכן, מוזר שאתה, מקורה של השמועה, לא שמעת אותה.

סנז'ו: מוטב שלא לומר למר טו.

יאגושיצ'י: ואפילו לא אומר, סופו שישמענה אי־פעם; שמעני, מר טוֹדֹרוֹ. הבריות מספרים שעל־מנת להעלות רעיונות למחזה עגבת על אשתו של פלוני.

טוֹדֹרוֹ: (צוחק צחוק נמרץ) שאלת־כסילים! כשהייתי עוסק באיש־הצבא הפצוע של סאנגורו אראשי מספרים היו בקולי־קולות שהייתי זריז מדי, וכי חייב הייתי לדעת את אמנות הניתוח. אמנותו של שחקן להתראות כבעל נסיון, אחת היא אם יש לו ואם אין. שעה שהוא משחק את מוכר־השמן, חייב הוא להציג את דמותו של מוכר־שמן, ואחת היא אם יש לו נסיון בשמן ואם אין. וזה עיקר אמנותו. אילו אי־אפשר היה לשחק את העוגב בלא נסיון העוגב, אי־אפשר היה לשחק את הגנב בלא נסיון גנב. אי־אפשר היה לשחק אציל בלא להתנסות בחיי־אצילים. שמועה אווילית היא. מלל־פיהם של הולכי־שערוריות בקיוטו! שוו בנפשכם איזו אי־נעימות תגרום השמועה לנשיהם של כל הנמצאים במחיצתי. אל תשכחו להכחיש את הדבר.

סנז'ו: בלא ספק, כדברי מר טו כן הוא.

יאגושיצ'י: ודאי, הצדק עמד, טוֹדֹרוֹ. שאם יש צורך בנסיון של ממש לכל תפקיד ותפקיד, שוב לא יוכל השחקן להיות שחקן, אלא אם כן נעשה בפעם אחת כל העולם כולו, ממלך ועד שפחה חרופה. אכן, אמת, אמת!

פקיד: (בא מחדרו של טוֹדֹרוֹ) הרשני־נא אפוא ללכת.

טוֹדֹרוֹ: מודה אני לך על טרחתך. הוא־לנא למסור את תודתי העמוקה למושל.

(הפקיד נפטר עם השוליה. המסך עתיד כנראה לעלות במהרה; פועלי הבימה ושאר משמשים חופזים לכאן ולכאן).

טוֹדֹרוֹ: (פונה אל סנז'ו) מר־מרת סנז'ו. בתמונה זו שבחשיכה, בשעה שאנו נוטלים לראשונה זה את ידי זה, הוא־לי־נא לגלות מעט יותר רטט התרגשות, לפי שבמקרה כזה נעשית אשה טרופת־רגשות פ־י־כמה־יוכמה מגבר.

סנז'ו: (בצייתנות) שפיר. אני מבין. הואיל ומחבר המחזה יהיה נוכח, אשקיע בכך את כל לבי.

טוֹדֹרוֹ: יפה, מיד יעלה המסך.

(נוטל את ידו של סנז'ו ונושא רגליו לצעוד. לפתע קמה מהומה בחדר־השחקנים. פועלי־בימה ופרחי־שחקנים פורצים אל החדר בצעקות: „איבוד־לדעת! אשה איבדה עצמה לדעת!“).

מנהל הבימה: (רץ בהתרגשות) הו, חדלו לכם להרעיש. אם תאחו חרדה בקהל, אוי לתיאטרון. דומו דומו! (יוצא אל מאחרי הקלעים).

יאגושיצ'י: (עדיין בבדיחות-הדעת, כקומיקן) הו, מוזר הדבר. איבוד-לדעת של אשה? אף חתולה של-כלום לא יכלה להימצא מאחרי הקלעים.

סנז'ו: (מופתע) אשה איבדה עצמה לדעת?! מה? אשה איבדה עצמה לדעת!

(טו'ז'ורו, כמו ניחש את האמת, מחוויר מעט ושוקק. פועלי-הבימה ומשמשים באים ונושאים את גוויתה של אוקאז'י. מכל עבר עולות המלים: „הרי זו אוקאז'י ממנוקיר“).

סנז'ו: (פורץ נדהם) מה! בעלת מונק'יו! (פונה לטו'ז'ורו, כמי שניחש לפתע. טו'ז'ורו משעז עיניו כמבקש להשתמט ממבטו של סנז'ו).

יאגושיצ'י: ודאי, בעלת מונק'יו היא זו! פגיון נעצה תחת חזה.

שירז'ורו: הלא לפני שעה קלה דיברה עמנו, ועתה, עד שלא הבחנו בין ימין לשמאל, בא סופה. הבט, מר טו'ז'ורו, הבט; אין אני יודע מה טעמו של דבר, אבל סוף יפה הוא לאשה.

(כנמשך בכוח סמוי מפסיע טו'ז'ורו אל הגוויה וכובש פניו בפניה. אינו אומר מאומה).

ואקאדא'יו: (חש פנימה במרוצה, מתנשם ומתנשף כולו) מה הדבר? מה, אשה איבדה עצמה לדעת! הו, בעלת מונק'יו היא זו. אפשר יש סיבה לדבר, אבל, בכל זאת, מה טעם ראתה לאבד עצמה לדעת בתיאטרון מאנדא'יו דווקא?

סנז'ו: באמת, אין צורך לבוא לכאן למות. (מבטו פוגע בפני טו'ז'ורו והוא משתתק).

יאגושיצ'י: אם יהיה ענין רע זה נפוץ ברבים עלול הוא לפגוע במחזה שלנו.

ואקאדא'יו: אכן, ירא אני יראה רבה. שמרו פיכם, אפוא.

טו'ז'ורו: (מתבונן בגוויה בדומיה, אך לפתע מתנער) וכי מה סיבה יש כאן לחרוד? וכי עשויה אמנתו של טו'ז'ורו להיפגע ממעשה כמו איבוד חייה של אשה פשוטה? (נוטל את ידיו של סנז'ו) בוא, מר סנז'ו, אל הבמה.

סנז'ו: (בנימוס, כאשה ממש) טוב, אבוא.

(טו'ז'ורו נחפז לעלות על הבימה, אך חוזר, מתבונן בגוויה, ולבסוף, כמחליט החלטה נחושה, יוצא. בו בזמן נוקשות כפות-העץ כאות לתחילת החזיון והמסך צונח לאטו).